

NATUR: Ulven er blitt et symbol på kjærlighet til den naturen vi har distansert oss fra.

Avstandsforelsket i naturen

KRONIKK

ARILD LØVIK

Høgskolekandidat i natur- og miljøvern, samfunnsgeograf

Mennesket var ferdig utviklet som art for flere tusen år siden. Vi er genetisk sett fortsatt tilpasset et liv som jegere, fiskere og samlere i steinalderen. Det finnes fortsatt ikke én ting som ikke på en eller annen måte kommer fra naturen, og det moderne, urbane menneske er like avhengig av naturen og naturressursene som tidligere. Nå er imidlertid disse forbindelsene blitt indirekte og usynlige. Vi høster ikke lenger ressursene direkte fra naturen, men har andre til å gjøre det for oss.

Men behovet for et liv i naturen har vi fortsatt – det er tross alt det vi er skapt til. Vi savner, roen, stillheten, den organiske rytmen i en urørt natur, flammene fra et bål, fuglelyder og elvebrus mens vi løper rundt i betongjungelen med hodet i mobilen. Vi trener fordi vi er skapt for aktivitet og vi går på tur i naturen for å komme i rytme med oss selv. Samtidig ser vi hvordan arter forsvinner og miljøet forurenses og føler økologisk sorg over vår ødeleggelse av den jorda vi er skapt til å leve i harmoni med.

På samme måte som med sommerminner fra barndommen øker tendensen til romantisering desto større avstanden blir og kanskje er vår romantisering av naturen nettopp et tegn på hvor langt vi har fjernet oss fra den – en slags avstandsforelskelse. Ewig eies kun det tapte.

Et symbol på den urørte naturen vi alle savner er ulven. Den er vakker, sterk, vill, opprinnelig, og kan gi oss følelsen av at det vi egentlig savner så dypt likevel er til stede.

Vi må rent filosofisk bestemme oss for om naturen har en egenverdi uavhengig av mennesket – et økosentrisk syn, eller om naturen er noe som vi mennesker skal forvalte og utnytte til vårt eget beste – et antroposentrisk syn. Hvis naturen har en egenverdi uavhengig av oss, kan ikke mennesket si at én art er mer verdt enn andre arter. Da er ikke ulv mer verdt enn for eksempel en plante eller en insektart. Eller svartrotte, som i likhet med den opprinnelige skandinaviske ulvestammen er utryddet fra Norge, men finnes i livskraftige bestander ellers i verden. Hvem snakker om reetablering av finsk-russisk svartrotte, liksom? Det økosentriske synet er utopisk ut over steinalderstadiet, spesielt med 7 milliarder mennesker i verden. Det er likevel i vår langsiktige egeninteresse å ivareta den naturen vi er totalt avhengige av, men vi har lagt den under oss, og må faktisk fortsette å forvalte den, ikke bare betrakte den.

Gunnar Album i Naturvernforbundet sa en gang at det er ingen vits i å ta vare

ULV: Kanskje mister vi enda mer på veien, når vi opphøyer én enkelt, karismatisk symbolart til å være viktigere enn andre arter, spør Arild Løvik. FOTO: HEIKO JUNGE/NTB SCANPIX

på det biologiske mangfoldet hvis vi ikke også tar vare på det kulturelle mangfoldet, i form av den lokalt spesifikke kunnskapen, utviklet over generasjoner, om hvordan man utnytter naturressursene akkurat der man er.

Seterlivet lever fortsatt, sauen og kua beiter fortsatt i utmarka.

Norge er et mangfoldig land, med daler, fjorder, kyst, vidde, fjell, skog og denne tradisjonsbaserte lokalkunnskapen er naturligvis helt forskjellig fra Svolvær til Elgå, fra Øystese til Lom og fra Homborsund til Karasjøk.

Mens vi moderne naturelskere leser nettmagasinet *Harvest* til øyet blir stort og vått og drømmer om selvberging i naturen, har de fleste av oss ingen anelse om hvordan man dyrker, hvor trekkrutene til villreinen er, hvor de beste fiskegrunnene for de ulike fiskeartene i fjorden er, hvordan man slakter, sløyer og fileterer. Mange spiser heller nitritt-farget pølse laget av slakteavfall fra samlebandsdyr i europeisk industrijordbruk enn å delta på slakting av en lokal elg eller et lam som har levd hele livet i naturen. Men innimellom det stadig mer industrialiserte landbruket i norske bygder finnes fort-

satt rester av denne lokalkunnskapen som knytter oss til naturen og som er en del av den immaterielle kulturarven vi er forpliktet til å ivareta gjennom UNESCO. Seterlivet lever fortsatt, sauen og kua beiter fortsatt i utmarka, skogen, viltet og fisken forvaltes og jorda dyrkes. Dette er avhengig av spredt bosetting og er en umistelig framtidsressurs. Det er ikke vi kontoristene med universitetsutdannelse i naturforvaltning som er naturforvaltere i Norge. Det er de siste bøndene og kystfiskerne.

Bare 3 prosent av Norges landareal er dyrket mark, og store deler av dette er bare egnet til grasproduksjon, ikke til grønnsaker, rotvekster, frukt, korn og annet som kan spises uten at det har gått gjennom dyremagen. Men 50 % av det resterende arealet kan brukes som beite! Lam og storfe kan produsere kjøtt fra ressurser som ellers ikke blir høstet, i stedet for at vi bruker verdifullt kornareal eller soya fra nedhogde regnskoger i Brasil til det.

Flere hundre arter på den norske rødlisten er knyttet til det ekstensive landbruket med slått og beite. Sommerfuglarten prikkrotevinge legger egg

bare på planten smalkjempe, som er avhengig av slått og beite og som nå er kritisk truet. Hvilke andre insektarter som etter hvert trues og hvilken funksjon disse har, er blant de mange økologiske sammenhengene vi ikke kjenner. Beitepåvirkning gir ikke bare én ekstra vegetasjonstype, men gir ekstra mangfold til alle vegetasjonstypene som er egnet for beite. Men vegetasjon påvirket av sauebeite finnes ikke i skogsbygdene rundt Finnskogen lenger. Etter at Grue ble en del av kjerneområdet for finsk-russisk ulv, er alle de 6.000 sauene som beitet der borte. Den siste sauebonden i Grue kjører sin besetning 270 km til frodige beiter i Vingelen i Nord-Østerdal, men også i dette området har sauebønder begynt å gi opp etter ulvens herjinger i sommer. Landbruket er grunnmuren for nesten all næringsvirksomhet og dermed bosetting i dette området, og det er skjørt. Når noen begynner å gi opp har det lett for å rakne.

Bondeorganisasjoner, 150 ordførere og befolkning sier ifra om at nok er nok. De kan ikke leve med så mye ulv. Kanskje er det på tide at vi som er avstandsforelsket i naturen lytter til de som er gift med den?